

УДК 327(477+410):061.2(410)

DOI: 10.24144/2078-1431.2024.1(32).78–91

Юрій Мателешко,

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних студій
та суспільних комунікацій ДВНЗ
«Ужгородський національний університет»

БРИТАНСЬКА РАДА В УКРАЇНІ: ГОЛОВНІ НАПРЯМИ, ЕТАПИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ (1992–2024)

Проаналізовано мовний, освітній, соціальний та культурно-мистецький напрями діяльності Британської Ради в Україні протягом 1992–2024 рр. Ключовими етапами функціонування інституції були: 1) період становлення (1990-ті – початок 2000-х рр.); 2) розширення діяльності та поглиблення зв'язків із цільовими аудиторіями (початок 2000-х рр. – середина 2010-х рр.); 3) робота з урахуванням викликів та умов воєнного часу (з 2014 р., а особливо з 2022 р.). Головними результатами діяльності Британської Ради в Україні є формування позитивного іміджу Сполученого Королівства, популяризація та підвищення вагомості англійської мови, а також розвиток активних груп громадянського суспільства в країні.

Ключові слова: Британська Рада, Україна, Сполучене Королівство, громадська дипломатія, «м'яка сила».

The article considers the main directions, stages, features and results of the British Council's activity in Ukraine during 1992–2024. The British Council is one of the most known and influential public diplomacy institutions involved in promoting the international image of the United Kingdom, its language, culture and values. The main areas of the institution's activities in Ukraine are linguistic, educational, social and cultural-artistic. The first two areas are quite closely interrelated, since the main emphasis in interaction with school and higher education is on learning the English language. In addition, the activities of the British Council in these areas take place in close cooperation with the Ministry of Education and Science of Ukraine. The key stages of the institution's functioning in Ukraine are: 1) the formative period (1990s – early 2000s); 2) expansion of activities and deepening of relations with target audiences (early 2000s – mid-2010s); 3) activity taking into account the challenges and conditions of wartime (since 2014, and especially since 2022). At the last stage, the British Council has been focusing on the needs of people and institutions most affected by the war. The main target groups to which the British Council's programs in Ukraine are primarily aimed are pupils and students, teachers and lecturers, as well as social activists and artists. The predominantly young audience covered by British Council projects is generally quite numerous. The main results of the British Council's activities in Ukraine are the formation of the United Kingdom's positive image, the popularization and growing importance of the English language, as well as the development of active civil society

groups in the country. In general, the activities of the British Council contribute to the Europeanization of Ukraine, its closer integration with Western civilization.

Keywords: *British Council, Ukraine, United Kingdom, public diplomacy, soft power.*

Британська Рада (далі – БР) є однією за найбільш помітних та впливових інституцій публічної (громадської) дипломатії, що займається просуванням міжнародного іміджу Сполученого Королівства, його мови, культури та цінностей. БР водночас є благодійною організацією, виконавчим позавідомчим державним органом, що спонсорується міністерством закордонних справ, та державною корпорацією. Інституцію, що має 90-річний досвід діяльності та сьогодні функціонує в понад 100 країнах світу, називають уособленням політики «м'якої сили» Великої Британії. Актуальність дослідження проблеми діяльності БР в Україні пояснюється тим істотним впливом, який вона вже протягом 32 років здійснює на різні сфери життя українського суспільства та держави, а також на розвиток українсько-британського стратегічного партнерства загалом.

Питання діяльності БР в Україні ще не було предметом спеціального дослідження, хоча ті чи інші аспекти цієї теми висвітлювали А.Грубінко (в контексті українсько-британських відносин у сферах освіти, культури та суспільства 1991–2004 рр. [1]), М.Трофименко (коротка характеристика головних напрямів діяльності БР в Україні [2, с. 306–307]), А.Шуляк (участь БР у реалізації програм ЄС, що впроваджуються в Україні [4]), Ю.Лялька (стислий огляд у зв'язку із «м'якою силою» та публічною дипломатією Сполученого Королівства в Україні [14, с. 74–75]). Отже, сьогодні є потреба більш широко (у контексті як хронологічного, так і проблемного зрізів) та комплексно висвітлити діяльність БР в Україні.

Мета статті – з'ясувати головні напрями, особливості та результати функціонування БР в Україні протягом 1992–2024 рр., а також виокремити ключові етапи цього процесу.

Становлення діяльності БР в Україні відбувається протягом 1990-х рр. – початку 2000-х рр. У листопаді 1992 р. було відкрито перший офіс організації в Києві [5]. В угоді між Україною та Сполученим Королівством про освітню, наукову та культурну співпрацю 1993 р. БР була визначена головним агентом британського уряду для налагодження та просування співробітництва в цих галузях [3]. Протягом 1993–1995 рр. організація розширила географію своєї діяльності, відкривши ресурсні центри англійської мови у Львові, Одесі, Харкові та Донецьку [5]. В цей же час БР також почала просувати мистецтво Великобританії по всій Україні. У 1995 р. інституція розпочала співпрацю із Збройними Силами України, пов'язану із викладанням англійської мови та наданням інформаційних послуг [1, с. 121]. Впродовж 1996–1999 рр. БР налагодила перші партнерські відносини з місцевими навчальними та культурними закладами, а також міською владою у згаданих п'яти містах. До співробітництва залучаються експерти у галузі освіти і викладання мов, митці, медіа-професіонали та науковці з Великобританії. На початку 2000 р. БР підтримала ініціативу ЄС щодо розвитку громадянсько-

го суспільства в Україні через Британські центри громадянських ініціатив, які діяли в чотирьох її регіональних представництвах. Цього року було відкрито нове велике приміщення БР на Подолі у Києві, що дозволило пропонувати навчальні курси англійської мови та екзаменаційні послуги для широкої аудиторії, а також підтримувати належний навчальний процес. У 2000 р. також було розпочато проєкт з англійської мови для українських миротворчих сил [5]. Протягом 2002 р. в рамках програми «Миротворча англійська» БР провела навчання англійської мови більш ніж тисячі офіцерів [1, с. 124]. У першій половині 2000-х рр. інформаційні та інші проєкти БР охопили всі 25 адміністративних одиниць України, де проводилися, зокрема, Дні Великобританії [5]. До них була залучена молодь, зацікавлена в навчанні у Сполученому Королівстві, викладачі, підприємці, а також усі ті, хто вивчає англійську по всій Україні.

Пріоритетним напрямом роботи БР є сприяння вивченню **англійської мови**, зокрема через організацію відповідних курсів усіх рівнів: від початкового до досконалого. У 2006–2013 рр. БР започаткувала викладання англійської для зовсім маленьких дітей та корпоративних клієнтів, зокрема державних службовців. У 2014–2016 рр. організація щороку проводила навчання для майже 500 державних службовців вищої ланки, залучених до європейської інтеграції України. До повномасштабного вторгнення РФ англійську мову можна було вивчати як у навчальних центрах БР в Україні, так і онлайн. Тільки в Києві кожного семестру БР навчала близько 1000 дітей і 1000 дорослих [5]. З 2022 р. всі курси англійської мови проводяться в дистанційному форматі. До викладання БР залучає висококваліфікованих та досвідчених викладачів, які використовують прогресивні освітні методики. Рівні володіння мовою та дипломи про закінчення курсів відповідають кваліфікаційній системі Common European Framework, яка використовується для оцінки мовних навичок організаціями та роботодавцями по всій Європі. [11].

БР разом із світовими експертами створила онлайн-ресурс для вивчення англійської LearnEnglish, за допомогою якого можна самостійно навчатися та практикуватися в читанні, аудіюванні, мовленні та письмі [12]. Організація також пропонує низку безкоштовних додатків із вивчення англійської мови: LearnEnglish Podcasts, Johnny Grammar's Word Challenge, LearnEnglish Grammar, LearnEnglish Sounds Right, LearnEnglish Kids: Playtime, LearnEnglish Videos.

БР в Україні також пропонує послуги тестування знання англійської мови, яке можна пройти очно (в екзаменаційних центрах) та онлайн. Сьогодні, зокрема, актуальними є найпопулярніший у світі тест IELTS, що визнається у більш ніж 140 країнах, багаторівневий та гнучкий тест Artis (є версії для підлітків, організацій тощо), а також тест для мобільних пристроїв EnglishScore, який може використовуватися роботодавцями та освітніми закладами для швидкого оцінювання рівня англійської персоналу та студентів [22].

Робота БР у сфері **шкільної освіти** спрямована на створення можливостей для вдосконалення професійної майстерності вчителів англій-

ської мови, спираючись на британський досвід та інновації в цій галузі. Протягом 2000-х – 2010-х рр. БР співпрацювала з Міністерством освіти і науки України щодо розробки навчальної програми англійської мови для спеціальних цілей та національної навчальної програми для інститутів перепідготовки вчителів [5]. БР та МОН України в рамках проекту «Післядипломна освіта вчителів англійської мови» (2010–2012 рр.) було розроблено програму та навчальний курс безперервної педагогічної освіти вчителів англійської мови. Її основою є Рамка безперервного професійного розвитку вчителів БР, яка була адаптована до системи кваліфікаційних рівнів України [6]. Протягом 2019–2021 рр. Україна була однією з країн, де впроваджувалася програма «Майбутня англійська» (Future English), що мала на меті вирішити проблему низького рівня володіння англійською мовою випускників шкіл, які вступають до закладів вищої освіти або починають працювати [19]. В Листі про наміри, підписаному між БР та МОН України 2019 р., зазначається, що сторони спільно працюватимуть над реалізацією цього проекту, який полягає у проведенні досліджень за двома напрямками: 1) «вплив англійської мови» (дослідження рівня володіння англійською мовою старшокласниками); 2) «аналіз потреб вчителів англійської мови» (через опитування та аудиторні спостереження) [13]. У 2020 р. БР в Україні започаткувала два проекти: програму наставництва у школі для вчителів англійської мови та курс «Ключові уміння 21-го століття» для вчителів-предметників і методистів [19]. Серед головних завдань останнього проекту – навчити створювати умови для розвитку в учнів умінь критичного мислення, розв'язування проблем, цифрової грамотності через творчість та уяву, спілкування та співпрацю.

З початку повномасштабної російсько-української війни БР скоригувала свою діяльність відповідно до нових викликів. У травні 2022 р. нею було проведено широке опитування щодо професійних потреб вчителів англійської мови в умовах воєнного часу, на основі якого сформовано відповідні висновки та пропозиції. В серпні 2022 р. з метою допомогти українським вчителям англійської мови організувати навчальний процес під час війни БР започаткувала курс «Викладання та навчання у важкі часи», який охопив близько 1600 чоловік (переважно вчителів, які є переміщеними особами або працюють з переміщеними учнями). У серпні 2023 р. він був переформатований у проєкт SWITLO (Skills and Well-being in Teacher Learning Opportunities), який відкрив можливості професійного розвитку вчителям англійської мови з усіх регіонів України. Протягом першого заходу проєкту, що відбувся 29–31 січня 2024 р. у Кракові, 128 українських учителів дізналися, як створити та надалі розвивати групи (спільноти) професійної майстерності. Планується, що до проєкту SWITLO, який триватиме до березня 2026 р., буде залучено 1500 вчителів англійської мови (фасилітаторів), яким буде надано повну підтримку в організації, управлінні та сприянні роботі груп професійного розвитку в їхніх школах чи громадах. Орієнтовна чисельність однієї групи – 10 чоловік, що збільшує охоплення програми до 15000 вчителів англійської мови, які, поміж іншого, отримують матеріали щодо підтримки психічного здоров'я учасників

освітнього процесу під час війни. На підтримку реформи «Нова українська школа» БР був розроблений курс професійної підготовки вчителів англійської мови «Викладання англійської у новому контексті: базова середня освіта, 7–9 класи», який успішно пройшов пілотування у березні 2023 р. на платформі Online Teacher Community. Основний фокус курсу зосереджений на розвитку навичок дистанційного викладання, поглибленню розуміння нових технологій та цифрової грамотності. Протягом липня 2023 р. – березня 2024 р. курс пройшли п'ять когорт учасників (близько 4000 вчителів) [19]. Професійному розвитку українських вчителів англійської мови також сприяє створений БР онлайн-ресурс TeachingEnglish [23], де містяться плани уроків, навчальні курси, статті, дописи експертів у блогах, вебіари, записи конференцій тощо.

Діяльність БР у сфері **вищої освіти** спрямована на підвищення якості викладання (перш за все англійської мови) в українських вишах, розвиток лідерських та підприємницьких навичок студентів, підтримку міжнародного партнерства університетів, сприяння академічному обміну, а з недавнього часу – підвищення потенціалу та конкурентоспроможності вищих навчальних закладів, переміщених зі сходу України [17].

У 2013 р. з метою удосконалення методичної підготовки майбутніх учителів англійської мови у закладах вищої освіти БР та МОН України започаткували проєкт «Шкільний учитель нового покоління», результатом якого стала розробка та апробація нової типової програми з методики навчання англійської мови, в якій головний акцент зроблено на практичній частині освітнього процесу. У грудні 2014 р., після того, як МОН України визначило підвищення рівня володіння англійською у ВНЗ одним із пріоритетів своєї діяльності, БР розпочала проєкт «Англійська мова для університетів», що мав на меті допомогти українським вишам впровадити стандарти володіння англійською мовою і підвищити рівень її викладання та вивчення. В рамках програми було організовано школи професійної майстерності, до яких безпосередньо було залучено близько 3000 викладачів із 32 університетів. На основі рекомендацій проєкту БР спільно з МОН України було розроблено «Концептуальні засади державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти», покликані сприяти підвищенню якості освітніх послуг, реалізації європейських і глобальних прагнень України та її економічному зростанню [10]. В 2019 р. у партнерстві з Інститутом вищої освіти НАПН України та Advance HE (Велика Британія) БР долучилась до реалізації проєкту «Програма вдосконалення викладання у вищій освіті», в якому взяли участь представники (викладачі та менеджери) 30 українських ЗВО [17].

Важливе місце серед проєктів БР у галузі вищої освіти займають програми лідерства, сприяння яким здійснює МОН України. Так, у 2016–2019 рр. у партнерстві з Інститутом вищої освіти НАПН України та британською Фундацією лідерства для вищої освіти БР реалізовує Програму розвитку лідерського потенціалу університетів України. У ній брали участь команди, члени яких представляли різні ланки академічної спільноти (управлінську, адміністративну, студентську тощо). Результатом

впровадження програми було створення національної мережі «агентів змін» – фахівців, готових упроваджувати інноваційні зміни у своїх ЗВО, а також запровадження механізмів співпраці та обміну ефективною практикою розвитку лідерського потенціалу університетів [17]. З метою сприяння формуванню лідерських компетенцій студентів та здобуття ними навичок зі створення ініціатив, спрямованих на підвищення ефективності та якості освітнього процесу, БР реалізувала програму Student Action (2018–2019 рр.) [17]. У партнерстві з МОН України та Фондом Президента України з підтримки освіти, науки та спорту БР сьогодні впроваджує пілотний цикл програми «Лідери трансформації університетів задля відродження України» (2023–2024 рр.), яка спрямована на розвиток лідерського потенціалу та зміцнення інституційної спроможності українських університетів, що важливо для відбудови та майбутнього розвитку країни [17].

У 2018 р. розпочато п'ятирічну ініціативу БР Creative Spark, спрямовану на підтримку міжнародних партнерств університетів для розвитку підприємницької освіти та креативної економіки. В Україні діяло 10 партнерств Creative Spark, до яких були залучені 13 університетів і 11 організацій із України та 10 британських вишів. Організації-партнери Creative Spark запропонували студентам не тільки підвищити їхні підприємницькі навички, але й знання бізнес-англійської [17].

З 2020 р. БР розпочала впровадження трирічної програми всеукраїнської академічної мобільності «САМ Україна», метою якої було сприяння міжрегіональній академічній співпраці між закладами вищої освіти та культурному діалогу між молоддю через короткотерміновий обмін у межах України. У цьому ж році за підтримки ЄС почалась реалізація трирічного проєкту з підвищення потенціалу та конкурентоспроможності переміщених університетів (зокрема Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля та Маріупольського державного університету) [17].

Серед проєктів БР у галузі вищої школи особливе місце займають програми, пов'язані з військовою освітою, а також гендерною рівністю. У цьому контексті можна виокремити спільний проєкт Посольства Великої Британії в Україні та Міністерства оборони України «Викладання англійської мови у військових університетах», який реалізовує БР через організацію курсів підвищення кваліфікації викладачів військових навчальних закладів [10]. Організація також впроваджує гранти у сфері гендерної рівності, що покликані допомогти вишам та науковим установам в Україні та Сполученому Королівстві побудувати партнерства та розпочати системні зміни щодо подолання проблеми недостатнього представництва жінок на керівних посадах [17].

БР також займається промоцією навчання у Великій Британії, яке гарантує високу якість освіти та міжнародне визнання одержаних дипломів. З цією метою був створений вебресурс Study UK, який містить необхідну для закордонних абітурієнтів інформацію про британські коледжі та університети, різні курси, вартість навчання та стипендії, проживання, візові питання тощо. Протягом жовтня 2021 р. – лютого 2022 р. для знайомства з університетами Сполученого Королівства, а також можливостями та пер-

спективами навчання та працевлаштування в цій країні, був організований онлайн-ярмарок Study UK. БР також просуває курси англійської мови у самій Великій Британії, які включають в себе літні навчальні канікули для всієї родини, інтенсивні заняття для кар'єри та річний загальноосвітній курс англійської мови. Високий рівень якості того чи іншого курсу гарантує система акредитації БР. Для закордонних учнів віком від 7 до 18 років організація пропонує перспективи навчання в школах-пансіонах Сполученого Королівства [20].

Суспільний (соціальний) напрям діяльності БР в Україні пов'язаний із проблемами інклюзивності, рівних можливостей, соціальної інтеграції та активного громадянства [18].

Соціальні проекти 2000–2006 рр. стосувалися питань профілактики ВІЛ та СНІДу, роботи з особами з інвалідністю, дітьми та молоддю, неповнолітніми правопорушниками, постраждалими від торгівлі людьми. Також були підтримані програми з охорони навколишнього середовища та енергоефективності. Протягом 2006–2013 рр. українську молодь було залучено до участі в проєктах із розвитку потенціалу: Climate Change, Intercultural Navigators, Active Citizens, Creative Cities, Dreams and Teams, English for Social Entrepreneurship and Connecting Classrooms, Citizens and the State, Belarus Child protection та ін. [5].

У 2013–2016 рр. БР реалізувала проєкт IDEAS, що фінансувався ЄС та був спрямований на розбудову рівноправного та інклюзивного суспільства, зокрема через посилення спроможності громадських організацій, що працюють у сфері інвалідності. В Україні партнером проєкту була Національна асамблея інвалідів України, що об'єднала 108 неурядових організацій людей з обмеженими можливостями. Пріоритетними питаннями програми стали: 1) доступність (архітектурна, транспортна, інформаційна) відповідно до Конвенції ООН про права людей з інвалідністю; 2) інклюзивне навчання на всіх рівнях освіти; 3) представництво людей з обмеженими можливостями в органах влади та їхня участь у процесі ухвалення рішень; 4) послуги, що надаються людям з інвалідністю; 5) працевлаштування та зайнятість людей з обмеженими можливостями; 6) надання пільг тим особам, які цього потребують. В ході виконання проєкту було розроблено посібники із залучення організацій громадянського суспільства та безпосередньо людей з інвалідністю до процесу ухвалення рішень [18].

Протягом 2014–2023 р. БР здійснювала проєкт «Активні громадяни», що мав на меті сприяння розвитку в молоді знань та навичок, які б сприяли міжкультурному діалогу та вирішенню конфліктів в Україні, насамперед на сході держави. У 2014–2016 рр. ця програма охопила 2500 молодих лідерів, які залучили понад 100000 осіб до більш ніж 300 соціальних проєктів у всіх регіонах України [5]. В межах проєкту «Зміцнення міжсекторальної співпраці для соціальної згуртованості» БР та три співзаявники (громадські організації «Міцна громада» та «Молодіжна Платформа», благодійний фонд «Об'єднання») протягом 2020–2023 рр. організували 14 локальних та 24 обласні пітчінги проєктів соціальної дії. В межах програми House of Europe, що фінансується ЄС, БР організувала платформи для

розвитку лідерського потенціалу та соціальної відповідальності молоді Active Citizens Camps [18].

Серед суспільних проєктів БР в Україні особливе місце займають програми розвитку соціального підприємництва як ефективного механізму вирішення соціально-економічних проблем місцевих громад. У рамках програми ЕС House of Europe з метою вивчення європейського досвіду в цій сфері БР організувала навчальні подорожі соціальних підприємців до різних країн Європи. Перша така поїздка була здійснена у лютому 2020 р. до Латвії. Наступні заплановані подорожі не відбулися через пандемію, натомість було розроблено навчальну онлайн-програму Digital Lab: соціальні підприємці. Перша така онлайн-лабораторія була запущена восени 2020 р. Її головна мета – посилення знань та навичок у сфері соціального маркетингу, аналізу ринку, залучення інвестицій та юридичних аспектів діяльності соціальних підприємств. Одночасно з першою функціонує друга Digital Lab, що була створена для українських тренерів із соціального підприємництва [18].

З 2019 по 2021 рр. у партнерстві з МОН України та за фінансової підтримки британського Посольства БР реалізовувала проєкт «Школа як осередок соціальної згуртованості та стійкості в громаді». Він мав на меті підтримати спроможність 40 шкіл Донецької, Луганської та Закарпатської областей, розвивати у молоді навички соціальної активності, згуртованості та стійкості, а також покращити її залученість до суспільного життя громад [18].

У зв'язку із наслідками повномасштабного вторгнення Росії в 2022 р. БР оголосила грантовий конкурс для організацій-партнерів щодо надання екстреної допомоги в місцевих громадах. Проєкт Youth Connect for Ukraine 2024 р. має на меті підтримку молодих людей (зокрема дівчат, жінок та представників вразливих груп), які постраждали від російсько-української війни. Програма включає спеціалізовані тренінги та заходи, спрямовані на вироблення лідерських навичок, важливих у критичні періоди, та на зміцнення соціальної активності молоді. З цією метою у Львові, Луцьку та Тернополі були створені мобільні молодіжні центри Pop-Up [18].

Діяльність БР в Україні в **культурно-мистецькій галузі** зосереджена на таких ключових сферах, як кіно, музика, література, театр і танець, сучасне образотворче мистецтво. БР організовує різноманітні події, співпрацює з українськими митцями та мистецькими організаціями, будує зв'язки між творчими професіоналами двох країн.

БР сприяє як розвитку місцевої кіногалузі, так і просуванню кращих зразків сучасного й класичного британського кіно. За сприяння організації з 2000 р. в Україні відбувається щорічний фестиваль «Нове британське кіно». БР підтримала ініціативу Global Short Docs Forum, яка надає режисерам короткометражних документальних фільмів унікальну можливість познайомитися з сучасними цифровими платформами та об'єднати свої зусилля у роботі з ними. У 2016 р. БР представила програму для документалістів-початківців DocWorks: UA/UK. У партнерстві з Національним центром Олександра Довженка організація в січні 2018 р. започаткувала

проект Envision Sound – міжнародну навчальну програму для кінокомпозиторів. Також БР підтримує програмний обмін між британськими та українськими кінофестивалями, а також покази ЛГБТ-кіно [9].

Завдяки мистецькій програмі БР у 2000-х рр. в Україну приїхали такі музичні колективи, як Rambert Dance Company, вокалісти I'Fagiollini та духовий оркестр The Wallace Collection, які давали концерти та майстер-класи [5]. Україна – одна з небагатьох країн світу, де з 2010 р. БР запустила локальну версію популярного радіошоу про нову британську музику Selector Radio, яке транслювалося на таких радіостанціях, як Просто Радіо, Радіо Аристократи, UA:Радіо Промінь, Тиса FM. Протягом 2013–2021 рр. БР організовує в Україні серію щорічних концертів сучасної британської музики Selector Live. У 2017–2018 рр. була започаткована професійна програма інтенсивних воркшопів Selector PRO, розрахована на українських фахівців, які прагнуть розвинути свої навички у сфері музичного бізнесу, а також на спеціалістів зі Сполученого Королівства, зацікавлених у талантах зі Східної Європи. У 2020 р. у Києві відбувся міжнародний форум музичної індустрії Selector PRO [16].

Літературна програма БР передбачає розбудову професійних зв'язків між британськими й українськими фахівцями й організаціями через літні школи, семінари, менторські програми, навчальні візити, взаємні професійні й ознайомчі подорожі тощо. Крім того, БР також працює з читацькою аудиторією України, промотуючи непересічних британських авторів. Через місцеві й міжнародні конкурси сценаріїв і тренінги для радійників організація зробила внесок у відродження в Україні жанру радіоп'єс, який є одним із провідних та інноваційних радіоформатів у Британії. Разом із Всесвітньою службою BBC БР проводить Міжнародний конкурс радіоп'єс, який надає драматургам унікальну можливість бути почутими мільйонами слухачів BBC World Service по всьому світу. Спільно з Українським радіо та Мистецьким арсеналом БР розробила професійну програму подій «Радіодрама UA/UK», що покликана сприяти розвитку цього жанру в Україні, надаючи можливості для удосконалення професійних компетенцій українських продюсерів, драматургів та постановників радіоп'єс. БР також реалізувала кілька успішних проєктів, орієнтованих на спеціалістів у галузі видавничої справи, зокрема Booking the Future та 3x3. Разом з Британським національним літературним центром організація створила онлайн-фестиваль сучасної британської літератури «Міжнародний літературний шоукейс», який також є інтерактивною платформою для зустрічей та співпраці професіоналів у галузі літератури (авторів, видавців, організаторів різного роду подій) [15].

Програми БР у сфері театру і танцю сприяють підтримці сучасних британських перформативних проєктів та вибудовують довгострокову взаємодію між партнерами в Україні та Сполученому Королівстві. Протягом 2015–2018 рр. програма Taking the Stage допомагала українським театрам та режисерам з оригінальним мисленням реалізувати свої таланти, створюючи професійні та актуальні вистави, які відповідали сучасним суспільним викликам. До роботи з українськими митцями долучалися провідні

та досвідчені театральні фахівці зі Сполученого Королівства. Результатами такої співпраці стали нові постановки, які з'явилися на сценах українських театрів від Львова до Северодонецька, а також переклади п'єс сучасних британських драматургів. У фокусі програми Taking the Stage 2.0 (2019 р.), яка започаткувала формат театральних резиденцій, була тісна співпраця з провідними українськими театрами, зацікавленими у налагодженні зв'язків з міжнародною спільнотою та розширенні власних практик через співробітництво з представниками нової генерації британських режисерів. З метою демонстрації шедеврів британського театру в українських кінотеатрах було започатковано програму TheatreHD – трансляції кращих вистав таких театрів, як Шекспірівський «Глобус», «Олд Вік», Королівський національний театр, Королівська Шекспірівська Компанія [24].

Протягом 2014–2016 рр. БР започаткувала амбітні програми у сфері моди (в партнерстві з Британською радою моди, Лондонським тижнем моди та Українським тижнем моди), дизайну та візуального мистецтва (у співпраці з Ліверпульською бієнале та українськими організаціями візуального мистецтва) [5]. З 2015 р. БР взаємодіє з найбільш передовими мистецькими інституціями в Україні та Британії (Арт-центр Фабрика Повидла, Центр міської історії, ЄрміловЦентр, Одеський музей сучасного мистецтва, галерея Артсвіт, Культура Медіальна, Hospitalfield, Cove Park, Scottish Sculpture Workshop, The Pier Arts Centre, Glasgow Sculpture Studios, Edinburgh Sculpture Workshop та ін.). БР встановила продуктивні зв'язки між провідними мистецькими центрами України та згаданою Ліверпульською бієнале – найбільшою подією у світі візуальних мистецтв Великої Британії. Сприяла обміну митцями України та Сполученого Королівства програма мистецьких резиденцій SWAP: UK/Ukraine Residency Programme [21]. Зокрема в 2017 р. за сприяння лондонської команди БР Visual Arts у Києві відбулася виставка відомого сучасного англійського художника Грейсона Перрі. У межах нової програми UK/UA Creative Partnerships, яка бере початок з Сезону культури Велика Британія/Україна (спільна ініціатива БР та Українського інституту 2022–2023 рр. [26]), протягом 2024 р. буде підтримано 14 партнерств між мистецькими організаціями двох країн [25].

Актуальною та перспективною для України є програма БР з креативної економіки, яка втілює проекти на перетині культури, освіти та бізнесу й зосереджується на чотирьох основних напрямках: 1) розвиток сталого бізнесу в креативних індустріях; 2) співпраця з політиками задля посилення стратегічних підходів щодо розвитку креативної економіки; 3) підтримка розвитку та підвищення спроможності креативних хабів в Україні як важливих місць співпраці творчих особистостей; 4) сприяння розвитку підприємницької освіти для представників українських креативних індустрій та зміцнення партнерства між вишами України та Великої Британії [7]. Протягом 2015–2022 рр. БР спільно з Nesta (британська агенція з інновацій) впроваджувала навчальну програму для підприємців креативних індустрій Creative Enterprise Ukraine. Впродовж цих років було проведено 37 тренінгів, до яких залучено 775 підприємців-початківців з різних міст України [8].

Отже, головними напрямками діяльності БР в Україні є мовний, освітній, соціальний (суспільний) та культурно-мистецький, при цьому перші два напрями досить тісно взаємозв'язані, оскільки головний акцент у взаємодії з шкільною та вищою освітами робиться саме на вивченні англійської мови. Крім того, робота в цих галузях відбувається в тісній взаємодії з Міністерством освіти і науки України. Становлення основних напрямів відбувалося протягом 1990-х – початку 2000-х рр., після цього йде їх розширення та поглиблення. Починаючи з 2014 р., а особливо з 2022 р., БР коригує свою діяльність відповідно до нових викликів, акцентуючи увагу на потреби людей та інституцій, які найбільше відчували на собі вплив війни. Головними цільовими групами, на які в першу чергу спрямовані програми БР в Україні, це учні та студенти, вчителі та викладачі, а також громадські активісти та митці. Переважно молода аудиторія, яку охоплюють проекти БР, загалом є досить чисельною. Головними результатами діяльності БР в Україні є формування позитивного іміджу Сполученого Королівства в країні, популяризація та зростання значення англійської мови (крім згаданих верств, також серед держслужбовців та військових), а також розвиток активних груп громадянського суспільства. Загалом діяльність БР сприяє європеїзації України, її тіснішій інтеграції із західною цивілізацією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грубінко А. Українсько-британські відносини 1991–2004: монографія. Тернопіль, 2005. 336 с.
2. Трофименко М. Британська Рада як інструмент публічної дипломатії Великої Британії. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2017. Т. 35-36. С. 305–312.
3. Угода між Урядом України і Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про співробітництво в галузях освіти, науки і культури від 10.02.1993. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_003#Text (дата звернення: 28.03.2024).
4. Шуляк А. Налагодження культурних мостів Британською Радою з Україною в рамках політики ЄС «Східне партнерство». *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2020. № 2(8). С. 245–258. DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2020-02-245-258>
5. British Council Ukraine. Our history. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/about/british-council-ukraine/historyua> (дата звернення: 20.03.2024).
6. Continuing Professional Development Framework (CPD Framework). URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/english/opportunities/schools/cpd-framework> (дата звернення: 23.03.2024).
7. Creative Economy. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/arts/creative-economy> (дата звернення: 21.03.2024).
8. Creative Enterprise Ukraine. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/creativeenterprise> (дата звернення: 02.04.2024).
9. Film. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/arts/film> (дата звернення: 21.03.2024).

10. Higher education. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/english/higher-education> (дата звернення: 23.03.2024).
11. Learn English. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/english> (дата звернення: 27.03.2024).
12. LearnEnglish. URL: <https://learnenglish.britishcouncil.org/> (дата звернення: 20.03.2024).
13. Letter of intent to cooperate in the sphere of English language education between the Cultural Section of the British Embassy in Ukraine (The British Council) and the Ministry of Education and Science of Ukraine. URL: https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/lyst_pro_namiry_mizh_ministerstvom_osvity_ta_brytanskoju_radoyu.pdf (дата звернення: 23.03.2024).
14. Lialka Y. The “soft power” of the United Kingdom in Ukraine. *Modern Science – Moderní věda*. 2020. № 3. P. 73–78.
15. Literature. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/arts/literature> (дата звернення: 22.03.2024).
16. Music. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/arts/music> (дата звернення: 22.03.2024).
17. Our work in higher education. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/education> (дата звернення: 23.03.2024).
18. Our work in society. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/society> (дата звернення: 23.03.2024).
19. Schools. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/english/schools> (дата звернення: 23.03.2024).
20. Study in the UK. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/study-uk> (дата звернення: 26.03.2024).
21. SWAP: UK/Ukraine residency programme for artists and curators. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/programmes/arts/visual-arts/swap> (дата звернення: 22.03.2024).
22. Take an exam. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/exam> (дата звернення: 27.03.2024).
23. TeachingEnglish. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/> (дата звернення: 20.03.2024).
24. Theatre and Dance. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/arts/theatre-dance> (дата звернення: 22.03.2024).
25. UK/UA Creative Partnerships. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/ukua-creative-partnerships> (дата звернення: 22.03.2024).
26. UK/Ukraine Season of Culture. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/uk-ukraine-season-culture> (дата звернення: 22.03.2024).

REFERENCES

1. Hrubinko, A. (2005). *Ukrainsko-brytanski vidnosyny 1991–2004: monohrafiia [Ukrainian-British relations 1991–2004: monograph]*. Ternopil [in Ukrainian].
2. Trofymenko, M. (2017). *Brytanska Rada yak instrument publichnoi dyplomatii Velykoi Brytanii [British Council as an instrument of public diplomacy of Great*

- Britain]. *Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu – Historical and political problems of the modern world*, 35-36, 305–312 [in Ukrainian].
3. Uhoda mizh Uriadom Ukrainy i Uriadom Spoluchenoho Korolivstva Velykobrytanii ta Pivnichnoi Irlandii pro spivrobotnytstvo v haluziakh osvity, nauky i kultury vid 10.02.1993 [Agreement between the Government of Ukraine and the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland on cooperation in the fields of education, science and culture dated February 10, 1993]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_003#Text [in Ukrainian].
 4. Shuliak, A. (2020). Nalahodzhennia kulturnykh mostiv Brytanskoiu Radoiu z Ukrainoiu v ramkakh polityky YeS «Skhidne partnerstvo» [Establishment of cultural bridges by the British Council with Ukraine in the framework of the eastern partnership]. *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii – International relations, public communications and regional studies*, 2(8), 245–258. DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2020-02-245-258> [in Ukrainian].
 5. British Council Ukraine. Our history. *www.britishcouncil.org.ua*. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org.ua/en/about/british-council-ukraine/historyua> [in English].
 6. Continuing Professional Development Framework (CPD Framework). *www.britishcouncil.org.ua*. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/english/opportunities/schools/cpd-framework> [in English].
 7. Creative Economy. *www.britishcouncil.org.ua*. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/arts/creative-economy> [in English].
 8. Creative Enterprise Ukraine. *www.britishcouncil.org.ua*. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org.ua/creativeenterprise> [in English].
 9. Film. *www.britishcouncil.org.ua*. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/arts/film> [in English].
 10. Higher education. *www.britishcouncil.org.ua*. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/english/higher-education> [in English].
 11. Learn English. *www.britishcouncil.org.ua*. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org.ua/en/english> [in English].
 12. LearnEnglish. Retrieved from <https://learnenglish.britishcouncil.org/> [in English].
 13. Letter of intent to cooperate in the sphere of English language education between the Cultural Section of the British Embassy in Ukraine (The British Council) and the Ministry of Education and Science of Ukraine. *www.britishcouncil.org.ua*. Retrieved from https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/lyst_pro_namiry_mizh_ministerstvom_osvity_ta_brytanskoyu_radoyu.pdf [in English].
 14. Lialka, Y. (2020). The “soft power” of the United Kingdom in Ukraine. *Modern Science – Moderní věda*, 3, 73–78 [in English].
 15. Literature. *www.britishcouncil.org.ua*. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/arts/literature> [in English].
 16. Music. *www.britishcouncil.org.ua*. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/arts/music> [in English].
 17. Our work in higher education. *www.britishcouncil.org.ua*. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/education> [in English].
 18. Our work in society. *www.britishcouncil.org.ua*. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/society> [in English].

19. Schools. *www.britishcouncil.org.ua*. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/english/schools> [in English].
20. Study in the UK. *www.britishcouncil.org.ua*. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org.ua/en/study-uk> [in English].
21. SWAP: UK/Ukraine residency programme for artists and curators. *www.britishcouncil.org.ua*. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org.ua/programmes/arts/visual-arts/swap> [in English].
22. Take an exam. *www.britishcouncil.org.ua*. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org.ua/en/exam> [in English].
23. TeachingEnglish. Retrieved from <https://www.teachingenglish.org.uk/> [in English].
24. Theatre and Dance. *www.britishcouncil.org.ua*. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/arts/theatre-dance> [in English].
25. UK/UA Creative Partnerships. *www.britishcouncil.org.ua*. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org.ua/ukua-creative-partnerships> [in English].
26. UK/Ukraine Season of Culture. *www.britishcouncil.org.ua*. Retrieved from <https://www.britishcouncil.org.ua/en/uk-ukraine-season-culture> [in English].